

فرسایش دیوارهای خشتی و ترک خوردگی سقف حجره‌ها، احتمال ریزش ناگهانی را افزایش داده است. گزارش‌های محلی حاکی از آن است که در جریان بارندگی اخیر، بخش‌هایی از سقف دچار ترک‌های جدی شده و ایمنی گردشگران، کسبه و شهروندان لایه‌ویژه کودکان و سالمندان لایه خطر افتاده است. نبود حفاظ‌های استاندارد و فرسودگی نرده‌ها، این تهدید را دوچندان می‌کند.

از منظر فرهنگی نیز نفوذ رطوبت به مصالح تاریخی می‌تواند منجر به تخریب نقوش گچ‌بری و جزئیات معماری شود؛ عناصری که بازسازی آن‌ها نیازمند هزینه‌های سنگین و تخصص بالا است. تداوم این روند، در نهایت به از دست رفتن اصالت بنا و کاهش ارزش تاریخی آن خواهد انجامید؛ اتفاقی که مستقیماً بر جایگاه گردشگری سیرجان اثر منفی می‌گذارد.

مرمت‌های نیمه‌تمام و فرصت‌های از دست‌رفته

در مهرماه ۱۴۰۴، عملیات مرمت و ساماندهی کاروانسرای بازار با اعتباری حدود ۷۰ میلیارد ریال آغاز شد. این طرح، ایزوله‌سازی سقف‌ها، ترمیم دیوارها و احیای حجره‌ها را در دستور کار داشت. اما آنچه در عمل رخ داد، فاصله‌ای معنادار با اهداف اعلام‌شده داشت. بسیاری از اقدامات به‌صورت سطحی انجام شد و بخش‌های حیاتی مانند زهکشی و عایق‌کاری اصولی همچنان مغفول ماند.

فعالان میراث فرهنگی بارها هشدار داده‌اند که مرمت‌های غیراصولی، نه تنها مشکل را حل نمی‌کند، بلکه گاه آسیب را تشدید می‌کند؛ تجربه تلخ فرو ریختن یخدان محمودآباد پس از مرمت نادرست، نمونه‌ای روشن از این واقعیت است. اگر این پروژه پیش از آغاز فصل بارندگی با برنامه‌ریزی دقیق‌تری تکمیل می‌شد، می‌توانست از بخش عمده خسارات اخیر جلوگیری کند.

انفعال مدیریتی و ضرورت پاسخگویی

نقش اداره میراث فرهنگی سیرجان در این میان، بیش از هر عامل دیگری مورد انتقاد است. با وجود هشدارهای هواشناسی و تجربه سال‌های گذشته، اقدامات پیشگیرانه کافی انجام نشد و واکنش‌ها به بازدیدهای میدانی محدود ماند. این رویکرد منفعلانه، نه تنها بنای تاریخی را در معرض تهدید قرار داده، بلکه اعتماد عمومی به نهادهای مسئول را نیز تضعیف کرده است.

پرسش‌های جدی مطرح است: چرا با وجود تخصیص بودجه، مرمت به‌صورت کامل و علمی انجام نشد؟ چرا برنامه‌ای مشخص برای حفاظت فصلی بناهای تاریخی وجود ندارد؟ و چرا پس از وقوع حادثه، اقدامات اضطراری با تأخیر انجام می‌شود؟

راهکارها و چشم‌انداز آینده

حوادث اخیر نشان داد که حفاظت از میراث فرهنگی، فراتر از مرمت‌های مقطعی است و نیازمند رویکردی جامع و پیش‌نگرانه است. تدوین برنامه‌های حفاظتی فصلی، ایجاد سیستم‌های زهکشی کارآمد، استفاده از پوشش‌های موقت ضدآب در فصول بارندگی، نصب سامانه‌های پایش رطوبت و استحکام سازه، و تخصیص بودجه اضطراری از جمله اقداماتی است که می‌تواند از تکرار چنین بحران‌هایی

جلوگیری کند. همچنین آموزش نیروهای محلی و جلب مشارکت کسبه و شهروندان، نقش مهمی در حفاظت پایدار از این بنا خواهد داشت. در نهایت، کاروانسرای آقا ابراهیم سیرجان امروز بیش از هر زمان دیگری نیازمند تصمیم‌های قاطع و مسئولانه است. بارندگی اخیر، تنها یک حادثه طبیعی نبود؛ بلکه آزمونی برای مدیریت میراث فرهنگی بود. اگر این هشدار جدی گرفته نشود، ممکن است بارش بعدی، بخشی از هویت تاریخی سیرجان را برای همیشه از میان ببرد. سیرجانی‌ها حق دارند میراث‌شان حفظ شود، نه اینکه قربانی غفلت و تعلل گند

